

Słoń a sprawa polska Polacy pod zaborami

- Wprowadzenie
- Film
- Interaktywne ćwiczenia multimedialne
- Podsumowanie
- Słowniczek
- Dla nauczyciela

Wprowadzenie

W 1795 roku po trzecim rozbiorze Rzeczpospolita zniknęła z mapy świata na 123 lata. Przez ponad wiek Polacy na różne sposoby starali się odzyskać niepodległość. Powstania, walki zbrojne, uczestnictwo w wojnach, to tylko niektóre z prób podejmowanych przez Polaków. W drugiej połowie XIX wieku wraz z rozwijającym się pozytywizmem, głoszącym postęp oraz odbudowę gospodarczą i kulturalną, Polacy przeciwstawiali się zaborcom w inny sposób niż dotychczas.

> **Już wiesz**
>
> Przed zapoznaniem się z e-materiałem należy wiedzieć:
>
> - kiedy dokonano rozbiorów Rzeczypospolitej,
> - jaki obszar zajmowało Królestwo Polskie i kiedy zostało ustanowione,
> - kiedy wybuchło powstanie listopadowe i jakie były jego skutki,
> - kiedy wybuchło powstanie krakowskie,
> - kiedy wybuchło i jak się zakończyło powstanie styczniowe.

> **Nauczysz się**
>
> - charakteryzować pozytywizm i jego założenia,
> - wyjaśniać pojęcia praca organiczna i praca u podstaw,
> - omawiać skutki powstania styczniowego w poszczególnych zaborach,
> - charakteryzować politykę zaborców wobec Polaków w drugiej połowie XIX wieku.

Film

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Dm51Oq7PM

Film pt. „Słoń a sprawa polska – Polacy pod zaborami”
Źródło: LEARNETIC SA.

Interaktywne ćwiczenia multimedialne

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Du61NMZou

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY 4.0.

Podsumowanie

Podsumowanie

1. Polacy po utracie niepodległości musieli się przeciwstawiać procesowi rusyfikacji oraz germanizacji.
2. Po kolejnych powstaniach państwa zaborcze nasiliły proces wynaradawiania.
3. Polacy organizowali różne formy walki z rusyfikacją i germanizacją.
4. W zaborze rosyjskim organizowano tajne nauczanie, broniono możliwości nauczania języka ojczystego w szkołach. Powstał tzw. „Uniwersytet Latający", nieformalna szkoła wyższa.
5. W zaborze pruskim z germanizacją walczono w sposób legalny. Rozwinęła się tam idea pracy organicznej, polegającej na podejmowaniu różnych form działalności zmierzającej do rozwoju kulturalnego i gospodarczego regionu.
6. W drugiej połowie XIX wieku najwięcej swobód mieli mieszkańcy zaboru austriackiego. Galicja uzyskała ograniczoną samodzielność. W szkołach oraz w urzędach przywrócono język polski. Autonomia umożliwiała Polakom swobodny rozwój kultury oraz udział w polityce.

Ćwiczenie 1

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY 4.0.

Słowniczek

germanizacja

proces wynaradawiania poprzez narzucenie języka, kultury, administracji oraz obyczajów niemieckich

Kulturkampf

polityka niemiecka walki z Kościołem katolickim i ograniczanie jego wpływów w państwie; na terenie zaboru pruskiego Kulturkampf wiązał się z nasilającym się procesem germanizacji

pozytywizm

kierunek w filozofii i literaturze zapoczątkowany w XIX wieku; głównym założeniem pozytywizmu jest opieranie się na wiedzy naukowej, którą można zdobyć przez doświadczenia i badania naukowe (pozytywiści za wzór stawiają nauki przyrodnicze)

praca organiczna

działanie na rzecz rozwoju gospodarczego oraz kulturalnego ziem polskich; do najważniejszych instytucji działających w zaborze pruskim na rzecz pracy organicznej można zaliczyć: Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk i Spółkę Akcyjną Bazar

praca u podstaw

idea, która zakładała szerzenie edukacji oraz podnoszenie świadomości narodowej wśród najuboższych, którzy stanowili najliczniejszą grupę społeczeństwa

rusyfikacja

proces wynaradawiania poprzez narzucenie języka, kultury, administracji oraz obyczajów rosyjskich

Dla nauczyciela

Scenariusz

Autor

Learnetic

Temat zajęć

Słoń a sprawa polska – Polacy pod zaborami

Grupa docelowa

Szkoła podstawowa klasa 8, gimnazjum klasa 3

Ogólny cel kształcenia:

Uczeń charakteryzuje sytuację Polaków w poszczególnych zaborach oraz opisuje postawy Polaków wobec działań zaborców w drugiej połowie XIX wieku.

Kształtowane kompetencje ogólne:

- porozumiewanie się w języku ojczystym,
- umiejętność uczenia się,
- kompetencje społeczne i obywatelskie,
- świadomość i ekspresja kulturalna.

Cele (szczegółowe) operacyjne

Uczeń:

- rozumie pojęcia germanizacja i rusyfikacja,

- wie, czym była autonomia galicyjska,
- wyjaśnia, jak zmieniła się polityka zaborców po powstaniu styczniowym,
- uogólnia założenia pozytywizmu,
- charakteryzuje różne metody walki o polskość,
- rozróżnia pracę u podstaw i pracę organiczną,
- opowiada historię dzieci z Wrześni,
- zna postać Michała Drzymały, Hipolita Cegielskiego.

Metody/techniki kształcenia

- metody programowane: z wykorzystaniem e-podręcznika, z użyciem multimediów,
- metody problemowe, aktywizujące: dyskusja,
- metody praktyczne: praca z tekstem źrodłowym,
- metody podające: pogadanka, wykład.

Formy organizacji pracy

- indywidualna,
- zbiorowa,
- grupowa.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

Czynności organizacyjne.

Czynności organizacyjne. Nauczyciel podaje temat i cele zajęć, zgodne z podstawą programową i etapem edukacyjnym.

Nauczyciel prosi uczniów, aby przypomnieli sobie, jakie skutki dotknęły Polaków po powstaniu listopadowym. Wspólnie z uczniami zapisuje na tablicy najważniejsze skutki i reperkusje powstania listopadowego. Następnie jedna wskazana osoba omawia przyczyny i okoliczności powstania styczniowego.

Faza realizacyjna:

Nauczyciel informuje, że pierwsza część zajęć będzie dotyczyła sytuacji Polaków w poszczególnych zaborach po powstaniu styczniowym.

Nauczyciel zadaje uczniom pytania, jednocześnie informując, żeby nie odpowiadali na głos:

- Czy lubią chodzić do szkoły?
- Czy lubią język polski i historię?
- Co by zrobili, gdyby ktoś zabronił im się uczyć?

Nauczyciel poleca uczniom, aby oglądając film szczególną uwagę zwrócili na metody wynarodowiania wśród dzieci i młodzieży szkolnej. Uczniowie oglądają fragmenty filmu od początku do końca sceny, w której Ania zgadza się na użycie uproszczenia, że w zaborze austriackim żyło się lepiej od pewnego momentu.

Nauczyciel nawiązując do pytań zadanych przed projekcją filmu, inicjuje dyskusję zadając dodatkowe pytania:

- Czy warto się uczyć?
- Po co uczymy się historii?
- Czy znajomość języka ojczystego jest ważna?

Uczniowie dyskutują na temat roli nauczania języka polskiego i historii własnego kraju.

Następnie nauczyciel odczytuje uczniom krótki wierszyk:

„My z Tobą Boże rozmawiać chcemy,

lecz „Vater unser" nie rozumiemy

i nikt nie zmusi nas Ciebie tak zwać,

boś Ty nie Vater, lecz Ojciec nasz".

Zadaje uczniom pytania: Czego dotyczy wiersz? Kiedy mógł powstać? I kto może być jego autorem?

Uczniowie rozwiązują zadania oznaczone numerami 1–5 w celu utrwalenia wiadomości. Po ich wykonaniu podają odpowiedzi i wspólnie z nauczycielem omawiają rozwiązanie zadań.

Nauczyciel informuje uczniów, że druga część filmu będzie dotyczyła oporu Polaków i walki z germanizacją, i rusyfikacją.

Przed projekcją kolejnego fragmentu filmu nauczyciel prosi uczniów, aby zwrócili szczególną uwagę na działalność Polaków w zaborze pruskim.

Uczniowie oglądają fragment filmu. Od słów narratora: *nasilenie antypolskiej polityki w zaborze pruskim i rosyjskim (...)* do końca.

Po zakończeniu projekcji, nauczyciel pyta uczniów, czy zwrócili uwagę na szczególny sposób postępowania Polaków w zaborze pruskim? Kieruje wypowiedziami uczniów w taki sposób, aby położyli nacisk na fakt, że Polacy starali się walczyć z zaborcą legalnie. Przypomina im wspomnianą w pierwszej części filmu postać Michała Drzymały.

Następnie nauczyciel w formie wykładu opowiada uczniom o *Uniwersytecie Latającym*. Tłumaczy, co kryje się pod tym sformułowaniem i skąd pochodzi jego nazwa.

Uczniowie rozwiązują zadania oznaczone numerami 6-10 w celu utrwalenia wiadomości. Po ich wykonaniu podają odpowiedzi i wspólnie z nauczycielem omawiają rozwiązanie zadań.

Faza podsumowująca:

Nauczyciel inicjuje pogadankę podsumowującą lekcję wykorzystując do tego ostatnią stronę *Podsumowanie*. Uczniowie formułują wnioski z lekcji, oceniając w jakim stopniu opanowali cele zakładane na początku lekcji.

Praca domowa

Korzystając z różnych źródeł, dowiedz się jakie były losy Twojej miejscowości w czasie zaborów. Czy zdarzały się niespotykane przejawy obrony polskości, a może przeciwnie większość ludzi popierała ideę lojalizmu?

Metryczka

Tytuł

Słoń a sprawa polska - Polacy pod zaborami

Temat lekcji z e-podręcznika, do którego w-materiał się odnosi

Słoń a sprawa polska

Przedmiot

Historia

Etap edukacyjny

Szkoła podstawowa, gimnazjum

Podstawa programowa

23. Formy walki o niepodległość. Uczeń:

3) omawia, na wybranym przykładzie, walkę o język polski w nauczaniu.

Nowa podstawa programowa

XXIV. Ziemie polskie pod zaborami w 2. połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:

1) wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej– rusyfikacja, germanizacja (Kulturkampf),autonomia galicyjska,

2) opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy.

Kompetencje kluczowe:

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE z 18.12.2006 w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie:

1) porozumiewanie się w języku ojczystym,

5) umiejętność uczenia się,

6) kompetencje społeczne i obywatelskie,

8) świadomość i ekspresja kulturalna.

Cele edukacyjne zgodne z etapem kształcenia

Uczeń:

- pozyskuje informacje z różnych źródeł oraz selekcjonuje je i porządkuje,
- stawia pytania dotyczące przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń historycznych i współczesnych,
- tworzy krótką wypowiedź o wydarzeniu historycznym, posługując się poznanymi pojęciami.

Powiązanie z e-podręcznikiem

https://www.epodreczniki.pl/reader/c/223790/v/33/t/student-canon/m/j0000008N3B6v32

https://www.epodreczniki.pl/reader/c/223790/v/33/t/student-canon/m/j0000008N3B6v32#j0000008N3B6v32_0000000R

https://www.epodreczniki.pl/reader/c/223790/v/33/t/student-canon/m/j0000008N3B6v32#j0000008N3B6v32_0000001I